

Raadsmededeling openbaar

Nummer : 102-2024
 Datum : 4 juni 2024
 B&W datum : 18 juni 2024
 Beh. Ambtenaar : C. Sloetjes
 Portefeuillehouder : J.C. Wikkerink
 Onderwerp : Herijking armoedebeleid

Aanleiding:

Ons huidige armoedebeleid is in 2016 voor het laatst herzien. De beleidsregels Armoedebeleid zijn in 2022 opnieuw vastgesteld. Hierin is destijds een aantal wijzigingen aangebracht maar dit betreft geen herziening van het brede armoedebeleid. In november 2023 (vastgelegd in de Bestuurlijke Termijnagenda) is toegezegd om in (de loop van) 2024 met een voorstel te komen over een herijking van het armoedebeleid. In deze Raadsmededeling informeren we u over de stand van zaken en de nog te nemen processtappen met betrekking tot de herijking van het armoedebeleid.

De opgestelde interne startnotitie is een eerste aanzet richting het herijken van het armoedebeleid. Aansluitend is nu de visie financiële bestaanszekerheid opgesteld. Deze visie vormt de basis voor de verdere herijking van het armoedebeleid. In het kader van (meer) financiële bestaanszekerheid en de daaraan landelijk gekoppelde aanpak van geldzorgen, armoede en schulden gaan we ons armoedebeleid de komende jaren door ontwikkelen. Als gemeente Aalten kunnen we de armoede niet oplossen (daar hebben we het Rijk voor nodig). We kunnen wel de stress en zorgen aanpakken die met armoede gepaard gaan en ervoor zorgen dat alle inwoners die onder deze doelgroep vallen krijgen wat ze nu feitelijk nodig hebben. Daarvoor is het nodig dat we bedragen en verstrekkingen aanpassen, ons (administratieve) systeem vereenvoudigen, onze regelingen toegankelijk(er) maken en zorgen dat iedereen van het bestaan van deze regelingen af weet. In deze visie staan richtinggevend voorstellen van aanpassingen die we per 1 januari 2025 willen gaan doorvoeren of nader gaan onderzoeken. Vooralsnog binnen de huidige financiële kaders. Aansluitend gaan we het gemeentelijk armoedebeleid verder door ontwikkelen.

Inhoud mededeling:

Definitie financiële bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is meer dan financiële zekerheid. Het gaat ook om betaalbaar wonen, toegang tot zorg, toegang tot onderwijs, een veilige leefomgeving en meedoen. Armoede en schulden (communicerende vaten) vallen onder de financiële bestaanszekerheid, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding.

Financiële bestaanszekerheid in relatie tot de brede bestaanszekerheid

We gaan hierbij uit van de brede definitie van de commissie sociaal minimum:

'Financiële bestaanszekerheid betekent dat burgers over voldoende financiële middelen beschikken om te voorzien in elementaire levensbehoeften (zoals voeding, water en energie), maar ook in basale maatschappelijke participatie (sociale en culturele activiteiten en sport). Voldoende financiële middelen betekent ook dat burgers beschikken over voldoende financiële buffers om onverwachte uitgaven op te vangen'.

Totstandkoming

In januari 2024 is er gestart met de herijking van het armoedebeleid. Er is een interne startnotitie opgesteld met daar in een planning. Voor doorontwikkeling van het armoedebeleid zijn er gesprekken gevoerd met stakeholders (intern en extern). Voor deze herijking maken we gebruik van ervaringsdeskundigen, dat wil zeggen inwoners uit de doelgroep. Om zo tot een zinvol en effectief armoedebeleid te komen. Inwoners van de gemeente Aalten die behoren tot de doelgroep denken mee in de basis van een nieuw armoedebeleid. Vanuit het project 'van ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid' zal in september 2024 een advies richting de gemeente gaan. In onderstaand schema¹ staat de ontwikkeling van het armoedebeleid in fases opgedeeld.

Landelijke ontwikkelingen

Landelijk zijn er veel ontwikkelingen gaande op het gebied van financiële bestaanszekerheid. De afgelopen periode is met de landelijke programma's (Werk aan Uitvoering, Vereenvoudiging inkomensondersteuning voor Mensen en de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden) veel ingezet op het terugdringen van niet-gebruik. In het Hoofdlijnenakkoord is de bestaanszekerheid een onderdeel, maar welke maatregelen hiermee samenhangen is nog onduidelijk. In de tussenliggende periode zien wij kansen om binnen het huidige armoede en schulden beleid aanpassingen door te voeren die onze inwoners direct ten goede komen.

Samenhang beleid en uitvoering

In de visie staan concrete richtinggevendende voorstellen beschreven van aanpassingen die we per 1 januari 2025 willen gaan doorvoeren of nader gaan onderzoeken.

Deze voorstellen richten zich op het terugdringen van niet-gebruik en proactieve benadering (door onder andere het vereenvoudigen van de aanvraagprocedure), informeren van netwerkpartners (sociaal domein breed) en het inzetten van een potjescheck. Het meedoen voor alle inwoners is ook een belangrijk onderdeel, wat voortkomt uit een opgave in de nota Sociaal Domein 2021. Daarnaast zal er meer ingezet worden op kinderen en jongeren, door deelname aan sport en cultuur te promoten, maar ook tegemoetkoming in de schoolkosten en zwemlessen zijn belangrijk. Hiervoor is samenwerking gezocht met het onderwijs, Gelijke Kansen Alliantie en het Preventie Platform Jeugd. Daarnaast wordt ingezet op actualisatie (indexatie) en harmoniseren van de bedragen.

Voor de gemeente Aalten is het van belang om in te zetten op een effectiever en efficiënter gemeentelijk beleid aan inkomensondersteuning. Integrale verbinding en de mogelijkheid tot het bieden van maatwerk is van belang. Het is daarbij essentieel voor de inwoners (en ketenpartners) dat het armoedebeleid overzichtelijk is. In dit traject is daarom ook, naast het bovengenoemde project 'van ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid', volop ingezet op communicatie met tal van lokale maatschappelijke organisaties die bij deze doelgroep betrokken zijn. Ook de Sociale Raad en de Jongerenraad zijn participatief betrokken.

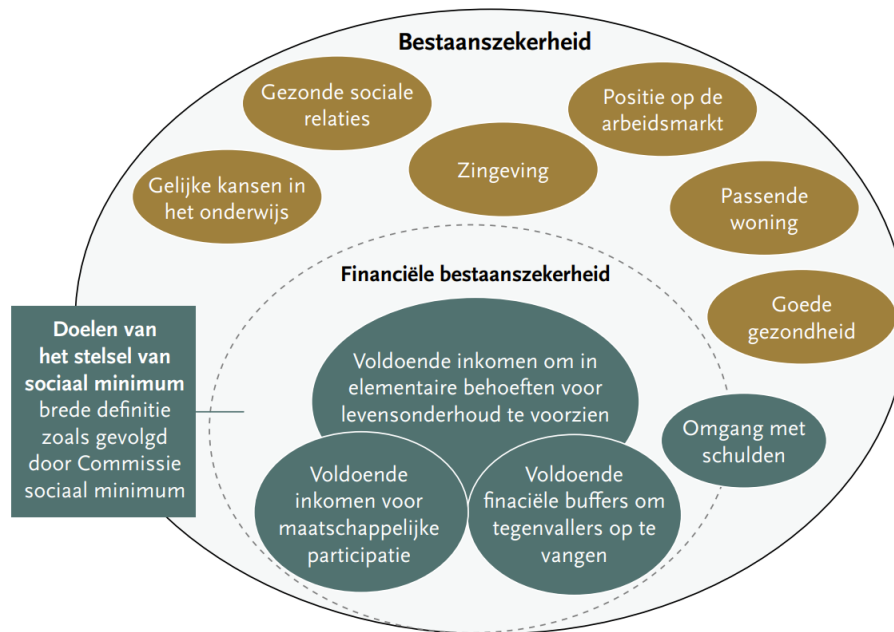
De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

- Interne startnotitie financiële bestaanszekerheid
- Visie financiële bestaanszekerheid

¹ Schema fases, Hoofdstuk 3, pagina 6 van de Visie financiële bestaanszekerheid

Startnotitie financiële bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is meer dan financiële zekerheid. Het gaat ook om betaalbaar wonen, toegang tot zorg, toegang tot onderwijs, een veilige leefomgeving en meedoen. In de propositie van de VNG 'De waarde van het sociaal domein'¹ staat beschreven dat we bestaanszekerheid moeten bieden door onzekerheid te verminderen. Armoede en schulden vallen onder de financiële bestaanszekerheid, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding.

Financiële bestaanszekerheid in relatie tot de brede bestaanszekerheid

We gaan hierbij uit van de brede definitie van de commissie sociaal minimum²:

'Financiële bestaanszekerheid betekent dat burgers over voldoende financiële middelen beschikken om te voorzien in elementaire levensbehoeften (zoals voeding, water en energie), maar ook in basale maatschappelijke participatie (sociale en culturele activiteiten en sport). Voldoende financiële middelen betekent ook dat burgers beschikken over voldoende financiële buffers om onverwachte uitgaven op te vangen'.

Aanleiding

Ons huidige armoedebeleid is in 2016 voor het laatst herzien. De beleidsregels Armoedebeleid zijn in 2022 opnieuw vastgesteld, hier in zijn destijds een aantal wijzigingen aangebracht maar betreft geen herziening van het brede armoedebeleid.

Onder het armoedebeleid vallen onze structurele armoederegelingen, maar ook de subsidieverlening voor organisaties die actief zijn in de Aaltense samenleving.

De gemeente Aalten heeft zeven structurele inkomensondersteunende regelingen: meedoenregeling, bijzondere bijstand, bijzondere bijstand zorgkosten, collectieve aanvullende zorgverzekering (Gemeentepolis Menzis), Kindpakket, Bijzondere bijstand voor zwemdiploma A en de individuele inkomensvoet (IIT). Daarnaast kennen we de landelijke regelingen (lokaal uitgevoerd door Laborijn) van de woonkostentoeslag, jongerennorm en studietoelage. De doelstellingen, voorwaarden verschillen per regeling.³ Subsidierelaties zijn voor 2024 aangegaan met het Jeugdfonds Sport en Cultuur, Voedselbank en Humanitas

¹ De waarde van het sociaal domein, Een vernieuwde propositie van gemeenten aan het nieuwe kabinet, december 2023

² Adviesrapport 'Een zeker bestaan II' van de Commissie sociaal minimum, 28 september 2023

³ Beleidsregels armoedebeleid 2022, Folder financiële regelingen en toeslagen februari 2024

Formulierenbrigade. Daarnaast is er een contract met Menzis voor de gemeentelijke collectieve zorgverzekering waar inwoners gebruik van kunnen maken.

In 2022 zijn er ook rondom energiearmoede een aantal regelingen opgestart, waaronder de Energietoeslag (2022 en 2023), Bespaarcoaches en de Witgoedregeling (beide onderdeel van de structurele borging aanpak Energiearmoede, deze loopt t/m 2026). De samenhang met andere armoederegelingen en subsidierelaties is van belang.

Herziening van het armoedebeleid in de komende jaren is noodzakelijk om de kwetsbare doelgroepen, aanvullend op het Rijksbeleid (inkomensbeleid), meer financiële bestaanszekerheid te bieden. Dit door een effectiever en efficiënter gemeentelijk beleid aan inkomensondersteuning. Integrale verbinding en het voor de inwoners (en ketenpartners) overzichtelijker te maken is daarbij essentieel.

Landelijke ontwikkelingen

Op landelijk niveau doen het Nibud, het CBS en het SCP onderzoek naar een nieuwe armoedegrens. Het fundament hiervan wordt het minimaal benodigde budget om van te kunnen leven én mee te kunnen doen in de maatschappij.⁴

Ook concludeerde de commissie sociaal minimum in juni 2023 dat het sociaal minimum aanzienlijk moet worden verhoogd.⁵

Per 1 januari 2024 ging het wettelijk minimumloon ook omhoog, met 3,75%. Dit is het gevolg van de reguliere indexatie. Ook kent Nederland vanaf deze datum een minimumloon op uurbasis, in plaats van een minimumloon per maand. Dan gaat het wettelijk minimumloon per 1 juli 2024 met 1,2% omhoog en wordt daarnaast geïndexeerd. Het hogere minimumloon werkt ook door in uitkeringen zoals de bijstand, AOW en UWV-uitkeringen.⁶

De meeste Nederlandse huishoudens hebben dankzij loonstijgingen en verhoging van de bijstand en het minimumloon in 2024 meer te besteden dan in 2023. Het verdwijnen van de energietoeslag betekent echter een koopkrachtdaling voor de huishoudens met de laagste inkomens.

De koopkracht herstelt na eerdere forse daling dankzij stijgende lonen met 1,9 procent in 2024. Dat blijkt uit voorspellingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het aantal mensen in armoede stijgt zonder aanvullend beleid tot 5,7 procent van de bevolking en 7 procent van de kinderen in 2024. Het Nibud heeft al eerder aangegeven dat, als er niets gebeurt, meer mensen in armoede raken. Dat is een zorgwekkende ontwikkeling.

Daarnaast zet het kabinet in op vermindering van niet-gebruik, via programma's als Werk aan Uitvoering, Vereenvoudiging inkomensondersteuning voor Mensen en de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden. Het literatuuronderzoek bevestigt hoe moeilijk het is om inzicht te krijgen in het fenomeen niet-gebruik en hoe lastig het is om mensen die hulp nodig hebben tijdig in beeld te krijgen.⁷

De fundamentele herziening (Rijksaanpak van geldzorgen, armoede en schulden⁸) van de sociale zekerheid en het toeslagenstelsel gaat jaren duren. Ook de Participatiewet in Balans is hier een onderdeel van waar meer vanuit vertrouwen gekeken gaat worden.

In de tussenliggende periode zien wij kansen om binnen het huidige armoede en schulden beleid aanpassingen door te voeren die onze inwoners direct ten goede komen. Deze nota beperkt zich tot wat onze visie op financiële bestaanszekerheid is. Hoe wij armoede en schulden willen bestrijden en het blijven meedoen willen bevorderen. Het is nog niet mogelijk om op dit moment de volledige kaders voor ons nieuwe armoedebeleid te schetsen.

⁴ Nibud (30 juni 2023). *Minimumvoorbeeldbegrotingen herijkt voor vaststellen armoedegrens - Nibud*

⁵ Commissie Sociaal Minimum (30 juni 2023). *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum.*

⁶ Rijksoverheid (15 januari 2024)

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 24 515, nr. 737

⁸ Kamerbrief: 19 december 2023, Tweede voortgangsrapportage Aanpak geldzorgen, armoede en schulden

Waar gaan we ons voor 2025 op richten?

Onze visie en leidende principes uit de Nota Sociaal Domein 2021 zijn van belang. Daarnaast komt deze startnotitie en het vervolg voort uit de opgave **‘De basis op orde: onze inwoners ervaren bestaanszekerheid’** van het thema: **‘Blijven meedoen in Aalten’**. Dit gaan we doen door het vereenvoudigen van het vinden en krijgen van inkomensondersteuning en specifiek armoedebeleid gericht op kinderen en jongeren. Voor inwoners is het lang niet altijd duidelijk waar zij wel en geen recht op hebben, welke ondersteuning beschikbaar is of welke voorwaarden er voor een bepaalde regeling gelden. De stap zetten om hulp te vragen is niet zo makkelijk als het lijkt. Een laag inkomen en/of het niet hebben van werk of dagbesteding leidt daarnaast tot stress, wat invloed heeft op iemands vermogen om keuzes te maken, stappen te zetten en om te gaan met tegenslagen.⁹

In 2024 gaan we aan de slag met de onderstaande onderdelen.

Vaststellen visie financiële bestaanszekerheid

In de lijn met de nota Sociaal Domein 2021 specifiek het thema Blijven Meedoen en de Verordening Sociaal Domein 2024. De uitwerking van de Global Goals (Subdoel 1.3 Geen Armoede) is een onderdeel in deze visie. Richten op betaald werk in samenwerking met Laborijn, maar meedoen op de best passende plek is ook van belang (Simpel Switchen). Ook de schuldhulpverlening wordt meegenomen in deze visie. In de visie wordt ook een overzicht gegeven van aantallen (cijfermatig inzicht) en het gebruik van de huidige regelingen.

Beleid op basis van co-creatie, in samenwerking met de inwoners

Voor deze herijking maken we gebruik van ervaringsdeskundigen, dat wil zeggen inwoners uit de doelgroep. Om zo tot een zinvol en effectief armoedebeleid te komen. Voor het bereiken van deze doelgroep wordt gebruik gemaakt van de bestaande netwerken (ketenpartners). Inwoners van Aalten die behoren tot de doelgroep denken mee in de basis van een nieuw armoedebeleid. Vanuit het project ‘van ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid’ zal in september 2024 een advies richting de gemeente.

Herijken minimaregelingen (zoals beschreven in beleidsregels armoedebeleid 2022) per 1 januari 2025

Gericht op onderstaande onderwerpen:

- Kinderarmoede: kindpakket (educatie en schoolgerelateerde activiteiten) en zwemles diploma A
- Meedoen voor kinderen en volwassenen
- Vereenvoudiging vinden en krijgen van ondersteuning

Dit in samenwerking met de maatschappelijke organisaties (netwerkpartners). Daarnaast vinden er gesprekken plaats met netwerkpartners en organisaties waar een subsidierelatie mee is, een overzicht van de stakeholders is opgenomen in deze startnotitie.

Ook wordt daar in het afstudeeronderzoek ‘van Meedoenregeling in geld naar Meedoenarrangement in natura’ meegenomen.

⁹ [Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid | Rapport | WRR](#)

Doorontwikkeling en monitoring vanaf 2025

In 2024 kan niet het volledige armoedebeleid herzien worden, aangezien er gekozen wordt voor zorgvuldigheid. Maar ook de impact voor de inwoners van een nieuw armoedebeleid moet bekeken worden. Naast het herijkte armoedebeleid zal er ook een voorstel komen voor nader te onderzoeken onderwerpen in de komende jaren. En de monitoring van het huidige armoedebeleid krijgt aandacht. Inzet onafhankelijke partij voor monitoring armoedebeleid (bijvoorbeeld een MER vanuit het Nibud) en hierbij de werkgroep leden (van het participatief traject) betrekken.

In de volgende paragraaf geven we aan waar we in de komende jaren op gaan inzetten.

Er is een proces opgesteld, in deze planning is opgenomen welke stappen gezet worden om te komen tot een herijkt armoedebeleid.

Zie hiervoor het Proces van startnotitie naar beleid.

Doorontwikkeling financiële bestaanszekerheid (armoedebeleid) in 2025 e.v.

Om te komen tot een verdere doorontwikkeling van het armoedebeleid is het van belang dat dit in het geheel van financiële bestaanszekerheid geplaatst gaat worden. Om specifiek in te gaan zetten op thema's is gedegen onderzoek noodzakelijk met de bijbehorende financiële kaders.

Aandachtspunten in deze doorontwikkeling zijn:

- Landelijke ontwikkelingen:
Miljoenennota: extra budget voor armoedebestrijding, maar een klein deel voor gemeenten. Dit is afhankelijk van het nieuw te formeren kabinet welk budget de gemeenten kunnen verwachten.
Programma Vereenvoudiging inkomensondersteuning voor Mensen (VIM): opdracht voor het opstellen van lange termijnscenario's voor een vereenvoudigd stelsel voor inkomensondersteuning.
- Structurele lokale aanpak energiearmoede: huidige inzet van bespaarcoaches en witgoedregeling is verlengd t/m 2026. Hoe willen we dit naar de toekomst vormgeven?
- Blijvende aandacht voor ontbreken basisvaardigheden (laaggeletterdheid).
- Kwijtschelding gemeentelijke belastingen (samen met huidige beleid van Financiën)
- Intensivering beleid voor andere doelgroepen
- Voortzetting gemeentepolis
- Doorontwikkeling administratieve lastenverlichting
- Doorontwikkeling bereiken van de inwoners
- Samenwerking met schulphulpverlening

Stakeholders

Externe stakeholders

Figulus

Talentverbinders: Richard en Karlijn

Meedoenpact

Taalhuis/bibliotheek

Laborijn

Jeugdfonds Sport en Cultuur

Menzis

Voedselbank

Zwembad 't Walfort

Scholen

Formulierenbrigade en thuisadministratie - Humanitas

POH/huisartsen

AMW en SR - Sensire

MEE
Present
Werkgevers
Lokale werkgroep Laaggeletterdheid: Figulus, Bibliotheek/Taalhuis, Laborijn en Stichting Lezen en Schrijven
Werkgroep Simpel Switchen: Laborijn, gemeente (Wmo/Participatie)

Interne stakeholders
Wmo, eenzaamheid
Jeugd preventie PPJ
Onderwijs (kinderopvang)
Jeugd
Consulenten/kwaliteit
Gezondheid (preventie, terugdringen gezondheidsachterstanden)
Financiën/cijfers
Gelijke Kansen Alliantie
Energiearmoede
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen
Bestaanszekerheid en participatie breed

Proces van startnotitie naar beleid

Wat	Wanneer	Toelichting
Oriëntatiefase	Start januari 2024 – mei 2024	De oriëntatiefase bestaat uit het oriënteren op verschillende actuele onderwerpen op het terrein van armoede. Wat leeft er? Wie zijn er betrokken? Welke data is er beschikbaar? Wat doen we nu al? Welke signalen vangen we op, met wie werken we samen en met wie willen we samen werken? In nauwe samenwerking met de netwerkpartners. Maar ook het in gesprek gaan met andere gemeenten (waaronder Montferland, Oude IJsselstreek, Doetinchem)
Startnotitie financiële bestaanszekerheid	Afronding in februari -maart 2024	
Inwonerparticipatie – ‘project vanuit ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid’	Start januari 2024 (zie planning project) Oplevering advies begin september 2024	1 ^{ste} fase: Opdrachtformulering en netwerkbijeenkomst – februari 2024 2 ^{de} fase: start traject – maart t/m juli 2024 Bereiken van de inwoners? Sluiten de regelingen aan op de behoeften van de inwoners? 3 ^{de} fase: afronding traject – oplevering advies - begin september 2024
Schrijven visie financiële bestaanszekerheid (armoede en schulden)	Concept in april 2024 Afronding juni 2024	Inhoud kaders voor het herijken van het armoedebeleid Positie schuldhulpverlening – convenant bewindvoering. Thema's • Kinderen en jongeren • Het vereenvoudigen van het vinden van ondersteuning • Voorkomen en aanpak van schulden
Commissie Sociaal Domein	8 april 2024	Input ophalen voor de visie financiële bestaanszekerheid.

	3 juni 2024 (toelichting stand van zaken)	Vragen vanuit de Commissie: * Loopt er een planning voor het armoedebeleid? * Participatie voldoende vormgegeven? * Armoede; er is ook een groep die hier tegenaan schuurt. Wat gaan we daarvoor doen? * Hoe maak je bovenstaande punten concreet? * Waar zit de armoede in Aalten, welke groepen? * Wat hebben mensen nodig om zelfredzamer te worden? * Wat hebben we in het verleden gedaan en was dit effectief?
Sociale Raad	Mei 2024	Concept visie inbrengen en input ophalen – aansluiten bij de werkgroep Participatie.
Gesprekken met stakeholders (intern en extern)	Doorlopend tot Q3	• Input ophalen en met elkaar verbinden. • In beeld brengen van de afweging van de subsidies (verantwoording armoedebestrijding) – verbinding tussen samenwerkingspartners. Inzichtelijk maken welke partijen subsidie ontvangen, hoeveel en waarom.
Actualisatie armoedebeleid rekening houdend met potentieel kwetsbare groepen	Doorlopend	Met aandacht voor: • Vergroten bereik van de armoederegelingen: Toegankelijker maken van regelingen (één A4), begrijpelijke taal (beperkte basisvaardigheden/laaggeletterdheid), meer in gesprek met de inwoner vanuit omgekeerde verordening. • Outreachend te werk gaan? Regelingen check aan huis? • Formuleren (financieel) houdbare beleidsopties: - verdiepen van de doelgroep (meer regelingen) en/of - verbreden van de doelgroep (hogere inkomensnormen bijv.) • Doelgroep: kinderen(kindpakket), jongeren, meedoen • Vereenvoudigen beschikkingen (ambtshalve toekenning en uitbetaling?) • Afstudeeronderzoek van Meedoenregeling in geld naar Meedoenarrangement in natura meegenomen.
Opstellen/ intern bespreken nieuwe beleidsregels Opstellen/ intern bespreken wijziging verordening sociaal domein	Afgerond september 2024	
Informeren en advies aanvraag Sociale Raad	In juni/juli 2024 September 2024	Visie ter kennisgeving delen Toelichting geven in de Sociale Raad en verzoek voor advies
Bestuurlijke planning: herijking armoedebeleid (incl. beleidsregels)		College: 18 juni (kennismemen van visie) gevolgd door een Raadsmededeling P-overleg: 30 september

		College: 8 oktober 2024 Beeldvormende Raad: 12 november 2024 Oordeelsvormende Raad: 19 november 2024 Raad: 26 november 2024
Overhandigen nieuw beleid aan inwoner (vanuit inwonerparticipatie)	December 2024	
Implementatie	December 2024 - januari 2025	• Bijwerken werkinstructies • Communicatiecampagne: overzicht van de inkomensregelingen, hoe aanvragen en waar ondersteuning? Met aandacht voor laaggeletterdheid. Vb. Utrecht: 'weet jij waar je recht op hebt?' • Informeren stakeholders
Uitvoeringsagenda komende 2 jaar 2025-2026?	Januari 2025	• Structurele aanpak uitvoering armoedeaanpak
Monitoring armoedebeleid	Doorlopend	- Voorbeeld: MER (Nibud) - Werkgroep leden van inwonersparticipatie betrekken.
Visie op Bestaanszekerheid (sociaal domein breed) Strategische visie, willen we dit vormgeven? In samenspraak met MT.	2025 e.v.	Verdere verbreding met diverse domeinen: - Samenhang Nota Sociaal Domein - Verordening Sociaal Domein - Samenhang met gezondheid; welke effecten heeft armoedebeleid op gezondheid, wat kunnen we hierin nog extra doen? Terugdringen van gezondheidsachterstanden, gezonde leefomgeving. - Gericht op preventie: financiële educatie vanuit de scholen, het belang daarvan bij de scholen onder de aandacht brengen. - Samenwerking met wonen (sociale woningbouw). Verwijsfunctie richting wooncoaches, leeftijdsbestendig wonen. - Laaggeletterdheid blijft een belangrijk onderdeel van het armoedebeleid onder de aandacht te brengen.

Visie Financiële bestaanszekerheid

Visie Financiële bestaanszekerheid

Auteur
mevrouw C. Sloetjes

Functie

Beleidsmedewerker Bestaanszekerheid en Participatie

Datum

juni 2024

Versienummer

1

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Definitie financiële bestaanszekerheid	4
2. Aanleiding	4
3. Totstandkoming	5
4. Landelijke ontwikkelingen	6
5. Huishoudens in beeld	7
6. Gebruik gemeentelijke regelingen in 2023	9
7. Samenhang beleid en uitvoering	10
7.1 Armoede en schulden zijn communicerende vaten	11
7.2 Vereenvoudiging in het vinden en krijgen van ondersteuning	12
7.3 Meedoen	13
7.4 Kind en jongeren	15
7.5 Actualisatie	16
8. Financien	16
9. Doorontwikkeling 2025 e.v.	16
10. Monitoring	17
11. Begrippenlijst	17
Bijlage gemeentelijke regelingen	18

Voorwoord

Armoede (en schulden) is een probleem dat niet op zichzelf staat. Het heeft gevolgen voor je gezondheid, het zorgt voor stress, het heeft invloed op je dagelijks leven of schoolprestaties en je bent minder in staat kansen te benutten en goed mee te doen aan de samenleving.

Al in het raadsprogramma en het daarop gebaseerde uitvoeringsprogramma is sprake van actualisatie van ons armoedebeleid. Wat dat precies zou moeten inhouden is niet meteen duidelijk, maar er is een algemeen besef dat de kosten van levensonderhoud voor steeds meer inwoners een probleem wordt. Dat besef werd nog eens extra versterkt door twee belangrijke gebeurtenissen in de afgelopen jaren: de coronacrisis en de energieprijsexplosie. Als gemeente zijn we daar samen met Laborijn zeer snel op ingesprongen door de beschikbare rijksregelingen snel en ruim uit te voeren. Denk aan de TOZO-regeling voor kleine ondernemers, de TONK voor huishoudens maar ook voor ZZP'ers en de energietoeslag voor huishoudens met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Ook hebben we werk gemaakt van een betere en nabije positionering van de schuldhelpverlening. Deze niet te plannen ontwikkelingen hebben veel inzet van onze organisatie gekost.

Langzamerhand werd duidelijk dat het in het armoedebeleid steeds meer gaat om bestaanszekerheid.

Natuurlijk zijn eenmalige of tijdelijke financiële regelingen (gefinancierd vanuit het Rijk) noodzakelijk en nuttig bij dit soort calamiteiten. Maar uiteindelijk gaat het om een situatie waarin al onze inwoners structureel kunnen blijven meedoen met daarbij bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen. En niet de dagelijkse stress hoeven te voelen van tekortkomen en -schieten. Dat betekent dat lokaal bestaanszekerheid beleid om meer gaat dan alleen maar financiële tegemoetkomingen voor mensen met een minimuminkomen. Het gaat ook over gezondheid, wonen, werk en meedoen. Een tweede notie is dat beleid gericht op de bestaanszekerheid niet alleen een taak is van de gemeentelijke overheid, maar in de eerste plaats van de Rijksoverheid. En daarbij meteen aangetekend dat goed beleid niet kan zonder inbreng van en luisteren naar de mensen die het betreft.

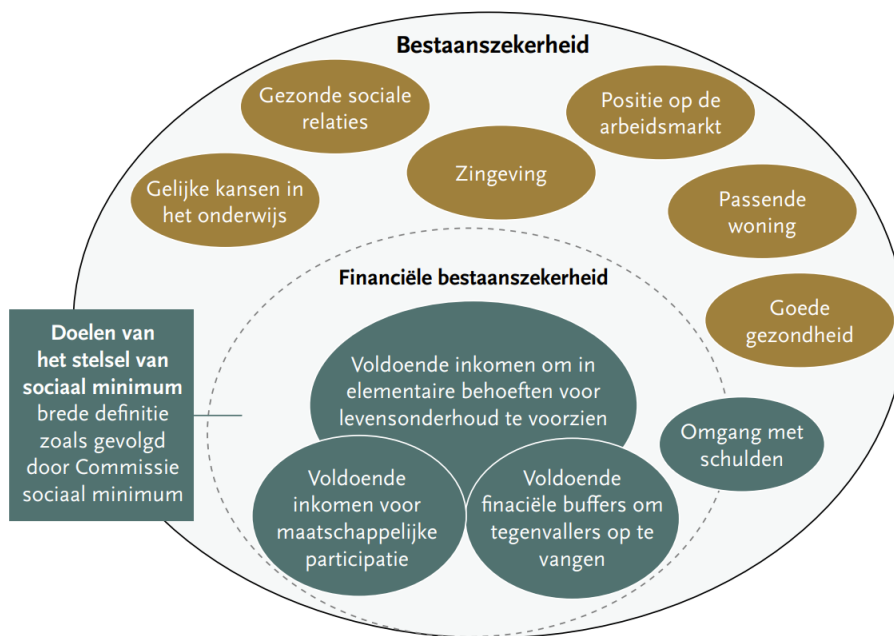
Vandaar dat wij in deze nota voorstellen de ontwikkeling van armoedebeleid naar lokaal bestaanszekerheid beleid in meerdere fasen vorm te geven. De eerste stap is een actualisatie van de bedragen, een vereenvoudiging van de procedures en het tegengaan van niet gebruik, alles op basis van de huidige loon- en prijsontwikkelingen. Een tweede fase is een doorontwikkeling op basis van en met behulp van ervaringsdeskundigen en een uit te voeren minima-effectrapportage. Dat moet leiden tot een lokaal bestaanszekerheidsbeleid in 2026 dat ook gemonitord kan worden door de ervaringsdeskundigen zelf.

Hoe we dit allemaal willen bereiken, welke inzet daarvoor nodig is, vooral van onze inwoners en hun organisaties zelf, leest u in deze nota. Dat betekent ook een uitnodiging. Een echt gedragen beleid zal uiteindelijk tot stand komen in co-creatie. Dus meedenken, ideeën aandragen en toetsen, luisteren naar ervaringen. Daartoe nodigen wij u graag uit.

Joop Wikkerink, Wethouder

1. Definitie financiële bestaanszekerheid

Bestaanszekerheid is meer dan financiële zekerheid. Het gaat ook om betaalbaar wonen, toegang tot zorg, toegang tot onderwijs, een veilige leefomgeving en meedoen. In de propositie van de VNG 'De waarde van het sociaal domein'¹ staat beschreven dat we bestaanszekerheid moeten bieden door onzekerheid te verminderen. Armoede en schulden vallen onder de financiële bestaanszekerheid, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding.

Financiële bestaanszekerheid in relatie tot de brede bestaanszekerheid

We gaan hierbij uit van de brede definitie van de commissie sociaal minimum²:

'Financiële bestaanszekerheid betekent dat burgers over voldoende financiële middelen beschikken om te voorzien in elementaire levensbehoeften (zoals voeding, water en energie), maar ook in basale maatschappelijke participatie (sociale en culturele activiteiten en sport). Voldoende financiële middelen betekent ook dat burgers beschikken over voldoende financiële buffers om onverwachte uitgaven op te vangen'.

2. Aanleiding

Ons huidige armoedebeleid is in 2016 voor het laatst herzien. De beleidsregels Armoedebeleid zijn in 2022 opnieuw vastgesteld. Hierin is destijds een aantal wijzigingen aangebracht maar dit betreft geen herziening van het brede armoedebeleid.

Onder het armoedebeleid vallen onze structurele armoederegelingen, maar ook de subsidieverlening voor organisaties die actief zijn in de Aaltense samenleving.

De gemeente Aalten heeft zeven structurele inkomensondersteunende regelingen. Er zijn regelingen met een grondslag in de Gemeentewet, namelijk de meedoenregeling, collectieve zorgverzekering (Gemeentepolis Menzis), Kindpakket en het zwemdiploma A. Daarnaast heeft de bijzondere bijstand (zorgkosten) een grondslag in de Participatiewet. Er worden ook een aantal regelingen op grond van de Participatiewet uitgevoerd door Laborijn, namelijk de individuele inkomensvoet (IIT), woonkostentoeslag, jongerennorm en studietoelage. De doelstellingen en voorwaarden verschillen per regeling.³

Subsidierelaties zijn voor 2024 aangegaan met het Jeugdfonds Sport en Cultuur, Voedselbank en Humanitas

¹ De waarde van het sociaal domein, Een vernieuwde propositie van gemeenten aan het nieuwe kabinet, december 2023

² Adviesrapport 'Een zeker bestaan II' van de Commissie sociaal minimum, 28 september 2023

³ Beleidsregels armoedebeleid 2022, Financiële regelingen in 2024, *inkomensondersteuning voor inwoners met een smalle beurs*

Financiële Thuisadministratie en de Formulierenbrigade. Ook is er een subsidierelatie met het burgerinitiatief Meedoenpact. Dit is een informele samenwerkingspartner. Aanvullend kennen we kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen.

In 2022 is er ook rondom energiearmoede een aantal regelingen opgestart, waaronder de Energietoeslag (2022 en 2023), Bespaarcoaches en de Witgoedregeling (beide onderdeel van de structurele borging aanpak Energiearmoede, deze loopt t/m 2026). De samenhang van aanpak energiearmoede met de armoederegelingen en subsidierelaties is van belang.

Herziening van het armoedebelaid in de komende jaren is noodzakelijk om de kwetsbare doelgroepen, aanvullend op het Rijksbeleid (generiek inkomensbeleid), meer financiële bestaanszekerheid te bieden. In het hoofdlijnenakkoord⁴ van het nieuwe kabinet worden een aantal maatregelen genoemd, namelijk maatregelen die mensen direct merken in de portemonnee, waardoor ze meer loon naar werken krijgen. Maatregelen die gericht zijn op zekerheid en meedoen op de arbeidsmarkt, die niet verder nivelleren en tegelijkertijd (kinder-)armoede in Nederland beperken. Waar deze maatregelen toe leiden is nog niet concreet. Als gemeente Aalten is het van belang om in te zetten op een effectiever en efficiënter gemeentelijk beleid aan inkomensondersteuning. Integrale verbinding en de mogelijkheid tot het bieden van maatwerk is van belang. Het is daarbij essentieel voor de inwoners (en ketenpartners) dat het armoedebelaid overzichtelijk is.

Deze visie is de basis voor eventuele aanpassingen van de volgende nadere regelgeving die we in het kader van de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en/of Gemeentewet uitvoeren:

- Beleidsregels Armoedebelaid gemeente Aalten 2022 (artikel 35 Participatiewet)
- Verordening Sociaal Domein 2024 (Gemeentewet)
- Individuele Inkomensvoet (artikel 8 en 36 Participatiewet)
- Bieden van schuldhulpverlening (Wet gemeentelijke schuldhulpverlening)

3. Totstandkoming

In januari 2024 is er gestart met de herijking van het armoedebelaid. Er is een interne startnotitie opgesteld met daar in een planning. Voor doorontwikkeling van het armoedebelaid zijn er gesprekken gevoerd met stakeholders (intern en extern).

Uit deze inventarisatie is een aantal onderdelen naar voren gekomen en deze zijn meegenomen in de totstandkoming van deze visie.

Voor deze herijking maken we gebruik van ervaringsdeskundigen, dat wil zeggen inwoners uit de doelgroep. Om zo tot een zinvol en effectief armoedebelaid te komen. Voor het bereiken van deze doelgroep wordt gebruik gemaakt van de bestaande netwerken (ketenpartners). Inwoners van Aalten die behoren tot de doelgroep denken mee in de basis van een nieuw armoedebelaid. Vanuit het project 'van ervaringskennis naar een nieuw armoedebelaid' zal in september 2024 een advies richting de gemeente gaan.

In het volgende hoofdstuk worden de landelijke ontwikkelingen nader toegelicht. In de tussenliggende periode zien wij kansen om binnen het huidige armoede en schulden beleid aanpassingen door te voeren die onze inwoners direct ten goede komen. Deze nota beperkt zich tot wat onze visie op financiële bestaanszekerheid is. Deze visie leidt tot herijkt armoedebelaid en het terugdringen van niet-gebruik in 2025 en is leidend voor de doorontwikkeling van het armoedebelaid richting 2026. Hieronder in een schema weergegeven.

⁴ HOOP, LEF EN TROTS - Hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028 van PVV, VVD, NSC en BBB, hoofdstuk 1 bestaanszekerheid en koopkracht, mei 2024

4. Landelijke ontwikkelingen

Op landelijk niveau doen het Nibud, het CBS en het SCP-onderzoek⁵ naar een nieuwe armoedegrens. Het fundament hiervan wordt het minimaal benodigde budget om van te kunnen leven én mee te kunnen doen in de maatschappij.⁶

Ook concludeerde de commissie sociaal minimum in juni 2023 dat het sociaal minimum aanzienlijk moet worden verhoogd.⁷

Per 1 januari 2024 ging het wettelijk minimumloon ook omhoog, met 3,75%. Dit is het gevolg van de reguliere indexatie. Ook kent Nederland vanaf deze datum een minimumloon op uurbasis, in plaats van een minimumloon per maand. De Eerste Kamer heeft tegen de extra verhoging (van 1,2%) van het wettelijk minimumloon per 1 juli 2024 gestemd. De reguliere indexering van het wettelijk minimumloon gaat wel door. Het hogere minimumloon werkt ook door in uitkeringen zoals de bijstand, AOW en UWV-uitkeringen.⁸

De meeste Nederlandse huishoudens hebben dankzij loonstijgingen en verhoging van de bijstand en het minimumloon in 2024 meer te besteden dan in 2023. Ook is er een aantal andere koopkrachtmaatregelen doorgevoerd, namelijk het verhogen van het kind gebonden budget en de huurtoeslag. Het verdwijnen van de energietoeslag (en aanvullend het landelijk Tijdelijk Noodfonds Energie) betekent echter een koopkrachtdaling voor de huishoudens met de laagste inkomens.

De koopkracht herstelt na eerdere forse daling dankzij stijgende lonen met 1,9 procent in 2024. Dat blijkt uit voorspellingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het aantal mensen in armoede stijgt zonder aanvullend beleid tot 5,7 procent van de bevolking en 7 procent van de kinderen in 2024. Het Nibud heeft al eerder aangegeven dat, als er niets gebeurt, meer mensen in armoede raken. Dat is een zorgwekkende ontwikkeling.

Daarnaast zet het kabinet in op vermindering van niet-gebruik, via programma's als Werk aan Uitvoering, Vereenvoudiging inkomensondersteuning voor Mensen en de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden. Het literatuuronderzoek bevestigt hoe moeilijk het is om inzicht te krijgen in het fenomeen niet-gebruik en hoe

⁵ Zie begrippenlijst, hoofdstuk 11

⁶ Nibud (30 juni 2023). *Minimumvoorbeeldbegrotingen herijkt voor vaststellen armoedegrens - Nibud*

⁷ Commissie Sociaal Minimum (30 juni 2023). *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum.*

⁸ Rijksoverheid (15 januari 2024)

lastig het is om mensen die hulp nodig hebben tijdig in beeld te krijgen.⁹
De fundamentele herziening (Rijksaanpak van geldzorgen, armoede en schulden¹⁰) van de sociale zekerheid en het toeslagenstelsel gaat jaren duren. Ook de Participatiewet in Balans is hier een onderdeel van waar meer vanuit vertrouwen gekeken gaat worden.

5. Huishoudens in beeld

Voor het armoedebelaid gaan we uit van verschillende inkomensgrenzen, met daarboven een draagkrachtberekening. Met een draagkrachtberekening komt de inwoner mogelijk wel in aanmerking voor een deel van de vergoeding, ook als het inkomen boven de vastgestelde inkomensgrenzen ligt. In figuur 1 zijn de verschillende inkomensgrenzen tot 120% weergegeven. Dit zijn de netto bijstandsnormen (inclusief vakantietoeslag) op grond van de Participatiewet per 1 januari 2024.

Normen 21 tot pensioengerechtigde leeftijd	100%	110%	120%
Alleenstaande	€ 1.219,64	€ 1.441,60	€ 1.463,57
Alleenstaande ouder ¹¹	€ 1.219,64	€ 1.441,60	€ 1.463,57
Gehuwden / samenwonenden	€ 1.742,34	€ 1.916,57	€ 2.090,81
Normen pensioengerechtigden			
Alleenstaande	€ 1.354,47	€ 1.489,92	€ 1.625,36
Alleenstaande ouder	€ 1.354,47	€ 1.489,92	€ 1.625,36
Gehuwden / samenwonenden	€ 1.835,70	€ 2.019,27	€ 2.202,84

Figuur 1: Inkomensnormen Participatiewet

De meest recente armoedescan van het CBS dateert van 2022, deze is onlangs gepubliceerd. Bij onderstaande figuur 2 is het belangrijk om te vermelden dat het hier gaat om het inkomen van de huishoudens. Er is hier niet gekeken naar het vermogen¹². In de gemeente Aalten hebben 1000 huishoudens een inkomen tot 120% en in totaal 1900 huishoudens een inkomen tot 150% van het sociaal minimum.

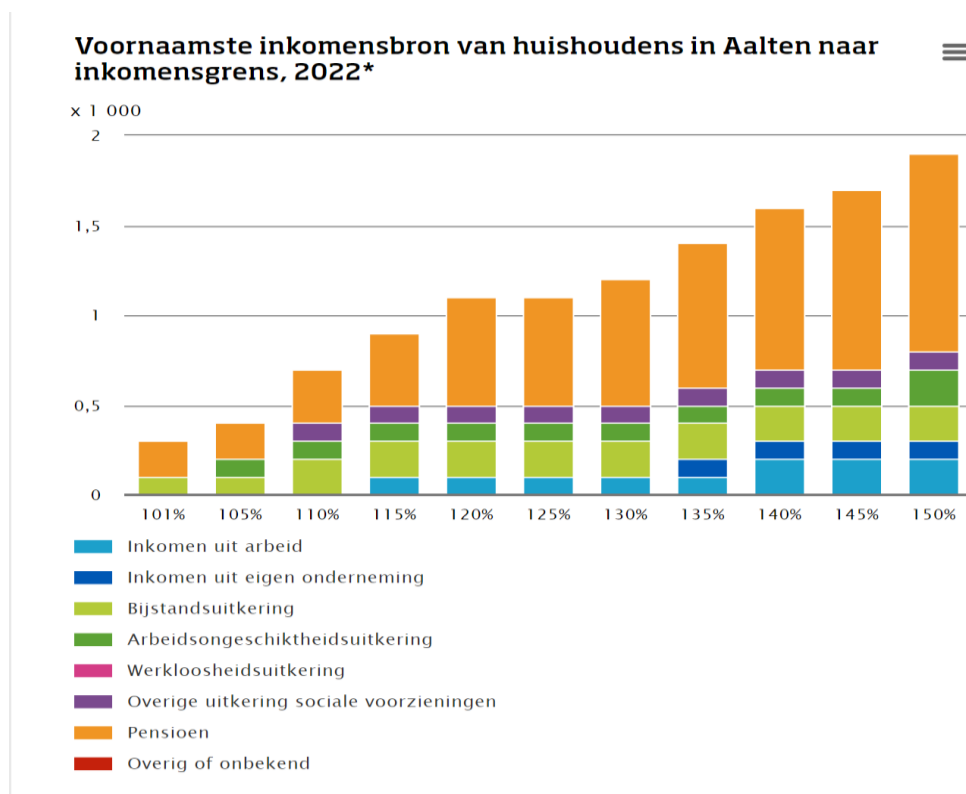
Inkomensgrens	Aantal huishoudens
110%	700
115%	900
120%	1000
125%	1200
130%	1300
135%	1400
140%	1500
145%	1700
150%	1900

Figuur 2: Inkomensgrenzen en aantal huishoudens gemeente Aalten, Armoedescan CBS 2022*

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 24 515, nr. 737
¹⁰ Kamerbrief: 19 december 2023, Tweede voortgangsrapportage Aanpak geldzorgen, armoede en schulden
¹¹ Voor alleenstaande ouder is de norm gelijk aan alleenstaanden, zij krijgen via het Kindgebonden budget (uitgevoerd door de Belastingdienst) aanvullende vergoeding.
¹² Normenbrief 1 januari 2024 - informatie voor gemeenten, 6 december 2023

Er zijn 11.685 huishoudens in de gemeente Aalten, afgerond heeft ongeveer 8,5% (1000 huishoudens) van het totaal aantal huishoudens een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Daarbij is het nogmaals belangrijk om te vermelden dat er niet gekeken wordt naar het vermogen. Tot het vermogen behoort ook een eigen woning (behalve bij de bijzondere bijstand zorgkosten). Van alle inwoners in de gemeente Aalten heeft 70% een eigen woning en 30% een huurwoning (particulier of via een coöperatie).

In onderstaande figuur 3 is weergegeven wat de voornaamste inkomstenbron is van huishoudens in de gemeente Aalten. Van de 1000 huishoudens in de gemeente Aalten met een inkomen tot 120% hebben 600 huishoudens (54,1%) een inkomen uit pensioen. Daarnaast hebben 100 huishoudens inkomsten uit arbeid (10%). De huishoudens met inkomsten uit arbeid is groter in de categorie met een inkomen van 150% of minder, namelijk 200 huishoudens (12,5%).

Figuur 3: Inkomstenbron 2021, Armoedescan CBS 2022*

Het beroep op inkomensondersteunende maatregelen stijgt. De armoedeaanpak in Aalten richt zich nu met name op de huishoudens met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM) en daarnaast worden de vermogensgrenzen vanuit de Participatiewet gehanteerd. In Aalten kennen we voor alle gemeentelijke armoederegelingen een draagkrachtberekening. Mogelijk komen inwoners met een inkomen boven de 120% dan wel in aanmerking voor een gedeeltelijke vergoeding.

Eind 2023 waren er 300 huishoudens met een uitkering op grond van de Participatiewet (uitgevoerd door Laborijn). Hiervan is 56,9% alleenstaand, 11,8% alleenstaande ouder en 31,3% gehuwd/samenwonend. In het 1ste kwartaal 2024 zijn er 316 huishoudens met een Participatiewet uitkering. Hiervan is 58,9% alleenstaand, 11% alleenstaande ouder en 30,1% gehuwd/samenwonend.

We zien een verschuiving van armoede naar de hogere inkomens. De huidige norm is 120% bij de meeste gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen (met daarboven draagkrachtberekening). Met name werkenden met een inkomen tussen de 130% - 140% (deze groep betreft 200 huishoudens) komen voor een aantal regelingen deels in aanmerking, waardoor het besteedbaar inkomen lager uitvalt. Zo blijkt ook uit het eindverslag van de Hogeschool Utrecht. Dat «rondkomen» een lastig(er) vast te pakken begrip is. Het is abstract en bovenal subjectief, aldus de onderzoekers. Het begrip «armoede» is meer eenduidig en kan vaker worden geobjectiveerd. Er zitten derhalve conceptuele verschillen tussen «rondkomen» en «armoede».

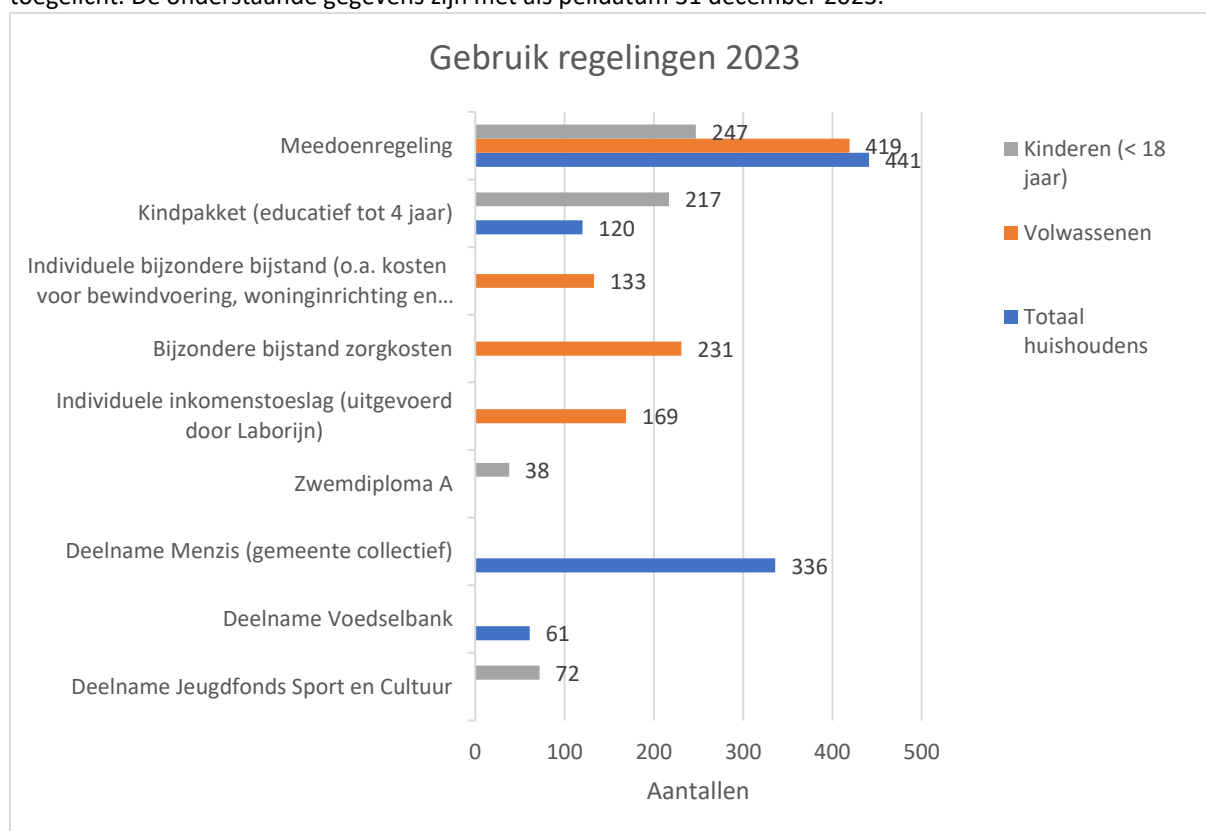
De onderzoekers geven in de literatuurstudie aan dat rondkomen bestaat uit:

- Het inkomen, in dit geval uit werk, maar het kan ook een uitkering zijn, aangevuld met (een) toeslag(en);
- De financiële buffer (vermogen);
- De (variabele) vaste lasten;
- De aanwezigheid van (problematische) schulden;
- Ook is het gevoel van de persoon een belangrijk aspect dat meespeelt.¹³

Het «rondkomen» is een belangrijk aspect dat de consultant van de gemeente in de individuele gesprekken met de inwoner meeneemt. Zodat er ook gekeken kan worden (in samenwerking met netwerkpartners) hoe het rondkomen verbeterd kan worden.

6. Gebruik gemeentelijke regelingen in 2023

We hebben op dit moment zeven gemeentelijke inkomensondersteunende regelingen waaronder de meedoenregeling. Onderstaand is ook de deelname aan de Voedselbank en het Jeugdfonds Sport en Cultuur weergegeven. In de folder Financiële regelingen 2024¹⁴ en begrippenlijst (hoofdstuk 11) staan alle regelingen toegelicht. De onderstaande gegevens zijn met als peildatum 31 december 2023.

Daarnaast kennen we de kwijtschelding gemeentelijke belastingen, deze kwijtschelding valt niet onder het huidige armoedebeleid. Voor de kwijtschelding gemeentelijke belastingen wordt uitgegaan van 100% van de Participatiewet norm, voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van verruimde normen (netto-ouderdomspensioen). Daarnaast geldt er een afwijkende (in relatie tot de Participatiewet) vermogenstoets. In 2023 hebben 267 huishoudens kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen ontvangen.

¹³ Versterken kennisbasis rondkomen bij werkenden | Hogeschool Utrecht (hu.nl) (p. 26)

¹⁴ Financiële regelingen in 2024, *inkomensondersteuning voor inwoners met een smalle beurs*

Regeling	Inwoners met een toekenning	Inwoners met uitkering op grond van de Participatiewet	Percentage dat gebruik maakt van de regeling	Aantallen CBS met een inkomen tot 120%	Percentage dat gebruik maakt van de regeling
Meedoenregeling	419	300	100%	1000	41,90%

Belangrijk hierbij te vermelden is dat de aantallen van het CBS geen rekening houden met het vermogen, hierbij is alleen gekeken naar het inkomen tot 120%.

Als we kijken naar het aantal inwoners met een Participatiewet uitkering en het aantal inwoners dat gebruik maakt van de meedoenregeling is naar verwachting dat al deze inwoners een toekenning ontvangen van de meedoenregeling (100%). Toch zien we dat niet alle inwoners de meedoenregeling declareren.

Als we kijken naar de vergelijking met de aantallen vanuit het CBS maakt 41,9% van de 1000 huishoudens gebruik van de meedoenregeling, maar daarentegen maakt 58,10% geen gebruik van de meedoenregeling. Door in te zetten op het vereenvoudigen in het vinden en krijgen van ondersteuning gaat het bereik van de inwoners met een inkomen tot 120% naar verwachting stijgen.

7. Samenhang in beleid en uitvoering

Onze visie en leidende principes uit de Nota Sociaal Domein 2021 zijn van belang en richtinggevend voor verbetering van het armoedebeleid. De opgave 'De basis op orde: onze inwoners ervaren bestaanszekerheid' van het thema: 'Blijven meedoen in Aalten' uit de nota Sociaal Domein 2021 zijn leidend. Deze opgaven liggen verankerd in de gehele gemeentelijke organisatie en in onze samenwerking met netwerkpartners en inwoners. Onze beleidsnota's en uitvoeringsprogramma's in het sociaal en ruimtelijk domein hangen dan ook nauw met elkaar samen. Voor de doorontwikkeling richting de brede bestaanszekerheid is deze samenwerking van groot belang.

De verordening Sociaal domein 2024¹⁵ is de basis voor het bieden van maatwerk, daarnaast is het van belang dat de inwoner zelfredzaam is. Voor inwoners is het lang niet altijd duidelijk waar zij wel en geen recht op hebben, welke ondersteuning beschikbaar is of welke voorwaarden er voor een bepaalde regeling gelden. De stap zetten om hulp te vragen is niet zo makkelijk als het lijkt. Een laag inkomen en/of het niet hebben van werk of dagbesteding leidt daarnaast tot stress, wat invloed heeft op iemands vermogen om keuzes te maken, stappen te zetten en om te gaan met tegenslagen.¹⁶ De sociale basis is hierbij van belang om het gesprek met de inwoner aan te gaan en welke mogelijkheden er binnen de gemeente Aalten allemaal zijn.

De Gemeente Aalten is een Global Goals gemeente. Een van de doelen vanuit de Global Goals is geen armoede. Ons gemeentelijk armoedebeleid draagt, aanvullend op het Rijksbeleid (landelijk inkomensbeleid), bij aan deze Global Goal.

In hoofdstuk 7.2 t/m 7.5 staan concrete voorstellen van aanpassingen die we per 1 januari 2025 willen gaan doorvoeren of nader gaan onderzoeken in de herijking van het gemeentelijk armoedebeleid.

¹⁵ Verordening Sociaal Domein 2024, hoofdstuk 6 Inkomensondersteuning en schulden.

¹⁶ [Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid | Rapport | WRR](#)

7.1 Armoede en schulden zijn communicerende vaten

Armoede en schulden zijn twee aparte begrippen, maar in de praktijk zien we dat oorzaken, gevolgen en oplossingen veel overlap hebben met elkaar. Mensen die leven in armoede lopen verhoogd risico op schulden en mensen met problematische schulden hebben vaak een laag besteedbaar inkomen. Armoede en schulden hebben invloed op de manier waarop mensen in de samenleving staan en in hoeverre zij mee kunnen doen in de maatschappij van alledag. Veel problemen op verschillende leefgebieden beginnen bij een gebrek aan geld c.q. financiële middelen. Het hebben van problematische schulden en/of het missen van financieel overzicht staan ook vaak oplossingen in de weg. De ketens van werk en inkomen, armoedebestrijding en schuldhulpverlening (financiële bestaanszekerheid) dienen dan ook (integraal) in samenhang te worden gezien met andere aanpalende beleidsterreinen (zie hiernaast).

Visie op (integrale) schuldhulpverlening

Tot 1 januari 2015 was de gemeentelijke schuldhulpverlening volledig uitbesteed aan de Stadsbank Oost Nederland en stond dus 'op afstand'. Door de decentralisaties (Wmo 2015, Jeugdwet en Participatiewet) per 1 januari 2015 is toen besloten om de voorkant (aanmelding, intake, indicatiestelling met een plan van aanpak en afgifte beschikking) van de schuldhulpverlening zelf uit te voeren. Wij vonden en vinden namelijk dat, als je integraal (levensbreed) wilt werken binnen het gemeentelijk sociaal domein (en in de verbinding naar buiten vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid), je als gemeente ook zelf zicht moet hebben op de (dreigende) schuldenproblematiek en de onderliggende oorzaken. Schulden staan nooit op zichzelf en bijna altijd zijn er problemen op meerdere levensgebieden. Door zicht te krijgen op alle levensdomeinen, kunnen we snel interveniëren, verbinden en schakelen met aanpalende beleidsterreinen zoals de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet (inkomensondersteuning en re-integratie), inburgering, onderwijs, gezondheidszorg, wonen maar ook op het snijvlak van zorg en veiligheid. Binnen de schuldhulpverlening is het van cruciaal belang om de financiële en sociale basis op orde te krijgen en te houden. Deze samenhang wordt geïllustreerd in onderstaand overzicht (voetnoot: uit informatienota Schuldhulpverlening gemeente Aalten oktober 2021).

Door onze praktijkervaring, voortschrijdend inzicht en visie op de integrale schuldhulpverlening, kregen we in 2020 steeds meer het besef om de schuldhulpverlening in al zijn facetten zo dicht mogelijk bij huis (de inwoner) te organiseren. Deze slag in de transformatie in de kijk op schulden (en zelf de regie pakken), is geëffectueerd per 1 januari 2023. Wij zijn toen uit de Gemeenschappelijke Regeling Stadsbank Oost Nederland getreden, en hebben de curatieve schuldhulpverlening via een dienstverleningsovereenkomst ondergebracht bij de gemeente Doetinchem.

Nu deze positionering in 2023 goed is geland, zijn we aan zet om de integrale schuldhulpverlening de komende jaren op inhoud door te ontwikkelen. Het spreekt voor zich dat wij, met betrekking tot de curatieve schuldhulpverlening, dit doen in nauwe samenwerking met de gemeente Doetinchem. Dit ook in aansluiting op de landelijke ontwikkelingen rondom de aanpak van gezondheidszorg, armoede en schulden en eerdergenoemde uitgangs- en actiepunten in de informatienota Schuldhulpverlening gemeente Aalten. Daarnaast komt het ministerie van SZW (i.s.m. met Divosa en de NVVK) vóór de zomervakantie met een actieplan 'basisdienstverlening schuldhulpverlening' met als doel het verbeteren van de gemeentelijke schuldhulpverlening.

Op dit moment zitten we nog in de oriëntatiefase en voeren gesprekken met diverse lokale (formele en informele) organisaties die betrokken zijn in de brede keten van schuldhulpverlening. Uiteindelijk willen we

toewerken naar een beleidskader en een gefaseerd uitvoeringsprogramma met speerpunten c.q. prioriteiten. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Doelgroepen (specifiek gezinnen, jongeren, statushouders inclusief financieel ontzorgen, ondernemers al dan niet i.s.m. het Ondernemerssteunpunt van Laborijn, overige kwetsbare inwoners met een uitkering);
- verbeteren en intensiveren aanpak vroegsignalering van betalingsachterstanden (zie ook rapport Nationale Ombudsman 'hoe eerder hoe beter' van 28 februari 2024);
- Preventie: investeren in samenwerking (vindplaatsen) met bijvoorbeeld werkgevers, zorgprofessionals (huisartsen), onderwijs (financiële educatie), bewindvoerders (met name bij schuldenbewind), rechtbank (schuldenfunctionaris), Ondersteuningsteam Jeugd en overige maatschappelijke partners.

Landelijke cijfers Schuldhulpverlening (uit jaarverslag 2023 NVVK)

Aanmeldingen schuldhulpverlening 2007 – 2023

- 5% meer meldingen (79.514) in 2023.
- Maar liefst 62% meer meldingen van ondernemers (5.578 in 2023). Deze stijging werd verwacht, omdat de Belastingdienst uitgestelde vorderingen (corona periode) weer is gaan innen.
- Ongeveer 46% heeft een midden- of hoger inkomen (in 2022 was dat 43%).
- Gemiddelde schuld daalt van € 40.170 naar € 38.735.
- 8% minder schuldregelingen in 2023, maar het aandeel saneringskredieten neemt toe (70% van de schuldregelingen betreft een saneringskrediet).
- 12% meer doorverwijzingen naar de Wet schuldsanering natuurlijke personen (wettelijke schuldsanering door de rechter uitgesproken).
- 17% meer budgetcoaching (begeleiding tijdens schuldregeling).

Tabel cijfers Schuldhulpverlening gemeente Aalten per 1 april 2024

Aantal lopende schuldregelingen (van vóór 1 januari 2023) bij Stadsbank Oost Nederland	10
Aantal lopende cliënten beschermingsbewind bij SON	12
Aantal cliënten in budgetbeheer bij Bureau voor Financiële Ondersteuning (gemeente Doetinchem)	53
Aantal cliënten in budgetbeheer bij BvFO op grond van het financieel ontzorgen Wet inburgering	7
Aantal lopende schuldregelingen bij BvFO (vanaf 1-1-23)	14
Aantal cliënten met budgetcoaching via BvFO	9
Nazorg (na uitstroom budgetbeheer of schuldregeling)	3
Gemiddeld totaal aantal huisbezoeken vroegsignalering per maand (op gemiddeld ruim 100 meldingen van vroegsignalering betalingsachterstanden huur, energie, water en zorgverzekering per maand)	12

7.2 Vereenvoudiging in het vinden en krijgen van ondersteuning

Het aanvragen van regelingen is soms lastig, denk daarbij aan beperkte basisvaardigheden of digitale vaardigheden. Extra aandacht en ondersteuning is hierbij wenselijk, denk hierbij aan het vereenvoudigen (verminderen) van de aanvraagprocedures maar ook het ondersteunen van de inwoners (door bijvoorbeeld het inzetten van de Formulierenbrigade).

Het gelijktijdig beoordelen van meerdere inkomensregelingen

Onze werkwijze is erop ingericht dat als we weten dat een inwoner aan de financiële criteria voldoet, er direct beoordeeld wordt of hij ook voor andere regelingen/vergoedingen uit het armoedebeleid in aanmerking kan komen.

Inzetten op het terugdringen van niet gebruik

Dit is ook een beleidsdoel vanuit de Rijksoverheid, maar het blijft dat “niet-gebruik” moeilijk te meten is. Lokaal willen we hier op inzetten door het gesprek met de inwoner aan te gaan (ook als inwoners vanuit een andere rol contact hebben met de gemeente, bijvoorbeeld vanuit de Wmo). De netwerkpartners zijn belangrijk om de inwoners te informeren op en ondersteunen bij het aanvragen van de gemeentelijke regelingen. Het ‘opleiden’ van andere consultants en netwerkpartners is belangrijk en hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de signaleringskaart.¹⁷

Gebruik van een potjescheck

Daarnaast is het informeren van de inwoners van belang, doordat inwoners zelf of samen met een netwerkpartner/hulpverlener een check kunnen doen op welke regelingen men aanspraak kan maken. Hierbij wordt onder andere gekeken naar De Voorzieningenwijzer: DatGeldtvoorMij.nl (potjescheck). Datgeldtvoormij.nl is een platform dat inwoners helpt bij het navigeren door verschillende financiële gemeentelijke regelingen.

Vereenvoudigen formulieren en aanleveren bewijsstukken

Aansluitend is het voor het terugdringen van niet gebruik van belang dat de regelingen eenvoudig aangevraagd kunnen worden. De laatste jaren zijn de formulieren (digitaal en op papier) al verder vereenvoudigd, hier willen we nogmaals samen met ervaringsdeskundigen naar kijken. Daarnaast gaat er gekeken worden welke bewijsstukken aangeleverd moeten worden en welke achterwege kunnen blijven.

Proactieve benadering

Bij de meeste huishoudens, die gebruik maken van het armoedebeleid, is er sprake van een langer durende of zelfs blijvende situatie. Vaak kan de inwoner een jaar later opnieuw in aanmerking komen voor een inkomensondersteunende regeling. We gaan als gemeente proactief een nieuwe beoordeling doen aan de hand van bekende gegevens. Wanneer we voldoende van de inwoner weten volgt er een ambtshalve toekenning.

Direct volledig uitbetalen

De werkwijze is nu dat we pas uitbetalen als de kosten gemaakt zijn en de bonnen zijn ingeleverd. De huidige werkwijze is zo ingericht dat inwoners zich voor de meedoenregeling, als de tegemoetkoming besteed wordt in kleinere bedragen, steeds opnieuw melden totdat het maximumbedrag bereikt is. De inspanning die de inwoner en de medewerkers van de gemeente moeten verrichten, staat vaak niet in verhouding tot het bedrag dat ermee gemoeid is. Effect is dan ook dat inwoners zich niet altijd melden als een tegemoetkoming mogelijk is. Er is in januari 2024 een afstudeeronderzoek¹⁸ afgerond rondom de Meedoenregeling hieruit wordt duidelijk dat er in 2022 8,9% van het totaal toegekende bedrag niet is verzilverd en in 2023 was dit 13,6 % van het totaal toegekende bedrag. We vinden dat elke inwoner in Aalten mee moet kunnen doen op welke wijze dan ook, als er een toekenning is verzonden betekent dat de inwoner in aanmerking komt. Voor de Meedoenregeling willen we daarom het bedrag direct gaan uit betalen. Het inleveren van bewijsstukken heeft geen meerwaarde meer

¹⁷ Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen, Schouders Eronder, Hogeschool Utrecht, april 2023

¹⁸ Adviesrapport ‘Meedoen in Aalten: van regeling naar arrangement’ Afstudeeronderzoek Saxion, Heike Stulp, januari 2024

aangezien er niet gekeken wordt waar het bedrag aan uit gegeven wordt (telefoonrekening of internet is al voldoende om de meedoenregeling uitbetaald te krijgen). De meedoenregeling is wel bedoeld om sportief, sociaal, cultureel of op educatief gebied mee te kunnen doen, hier gaan we dan in het gesprek met de inwoner op sturen.

Persoonlijk contact met de inwoner

Deze gesprekken op huisbezoek of op het gemeentekantoor zal het «rondkomen» een belangrijk onderwerp van gesprek zijn. Hierdoor wordt breed gekeken naar de mogelijkheden die ons armoedebeleid en schuldhulpverlening biedt. Hiervoor zal ook de kennisbasis rondom rondkomen¹⁹ bij werkenden versterkt worden, onder andere door heldere informatievoorziening en het toepassen van de draagkracht.

De wetgeving is nog vaak gebaseerd op controle en wantrouwen, maar de wijze waarop we werken gaat veel meer over maatwerk en vertrouwen. Er is niet altijd de vraag om bewijsstukken nodig, maar de vraag wat een inwoner nodig heeft om zijn of haar leven te kunnen leiden. Maatwerk en aandacht gaat meer tijd (en geld) kosten, maar het heeft een positief effect voor de inwoner.

Ook de verbinding met de andere domeinen is van belang. Tijdens alle gesprekken met de inwoner door onze consultants sociaal domein (Wmo, Jeugd, Schuldhulpverlening) worden er vragen gesteld over het inkomen/rondkomen en waar nodig besproken met de collega met de desbetreffende expertise.

7.3 Meedoen

In onze nota Sociaal Domein 2021 staat als opgave: *Iedereen is van waarde en wij willen dat iedereen mee kan doen in de gemeente Aalten*. Dit kan zijn meedoen zijn in de vorm van (vrijwilligers)werk, dagbesteding maar ook deelname aan sport en cultuur.

Een beleidsdoel vanuit de Rijksoverheid is inzetten op aan het werk blijven, maar werken moet ook lonen. Met ons huidige armoedebeleid richten we ons ook op de doelgroep boven de 120% van de Participatiewet norm, namelijk door het toepassen van de draagkrachtberekening. Met deze draagkrachtberekening komt de inwoner mogelijk in aanmerking voor een gedeeltelijke vergoeding van de kosten.

Meedoen op de best passende plek

Meedoen kan in veel verschillende vormen, bij voorkeur via betaald werk, maar voor de inwoners voor wie dit niet haalbaar is gaan we kijken naar de best passende plek. Hiervoor biedt Laborijn ondersteuning. Aanvullend biedt Figulus in veel verschillende vormen ondersteuning om inwoners te laten participeren.

Mocht er nog extra ondersteuning nodig zijn kan het Team Simpel Switchen²⁰ ondersteuning bieden om mee te denken over de best passende plek voor de inwoner (door in gesprek te gaan over: welke hobbels zijn er? welke oplossingen kunnen daarvoor gevonden worden?).

Effecten van de armoedeval

Op het moment dat iemand de stap naar betaald werk maakt, heeft dit gevolgen voor het inkomen en kan er sprake zijn van een armoedeval. Deze armoedeval ontstaat wanneer diverse regelingen minder opleveren als men meer verdiend. Als een inwoner een wat grotere inkomensstijging heeft, is er geen sprake meer van een armoedeval. Soms houdt de onduidelijkheid die inkomensstijging tot gevolg heeft inwoners tegen om die stap te zetten. In de werkwijze Simpel Switchen (dat breed binnen zowel de gemeente Aalten als Laborijn gedragen wordt) ondersteunen we om deze belemmeringen weg te nemen. Dit doen we door in te zetten op duidelijke informatie, nazorg en een stabiel inkomen bij deeltijdwerk en wisselende inkomsten.

Ontwikkelen van basisvaardigheden

Om mee te kunnen doen is het hebben van basisvaardigheden op het gebied van lezen, schrijven, rekenen maar ook digitale vaardigheden van belang. In samenwerking met het Taalhuis (onderdeel van de Bibliotheek in samenwerking met het Graafschap College) is er een divers aanbod aan trainingen. Het herkennen en

¹⁹ Versterken kennisbasis rondkomen bij werkenden | Hogeschool Utrecht (hu.nl) (p. 26)

²⁰ Simpel Switchen in de gemeente Aalten, www.aalten.nl/simpelswitchen

bespreekbaar maken van ontbrekende basisvaardigheden zijn belangrijke onderwerpen die vanuit de Lokale en Regionale werkgroep Laaggeletterdheid aandacht krijgen.

Sport en cultuur

In onze Nota sociaal domein is een van onze opgaves dat iedereen kan meedoen in de gemeente Aalten. Sport en cultuur is hierbij een bindmiddel, daarnaast is de eigen regie van de inwoner ook van belang. Voor deelname aan sport en cultuur kan de meedoenregeling ingezet worden. Aanvullend kennen we in de gemeente Aalten de mogelijkheid om kinderen deel te laten nemen via het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Het voordeel van het Jeugdfonds is dat de intermediair alles regelt voor de inwoner en de sport- of cultuurvereniging rechtstreeks betaald wordt door het Jeugdfonds. Het voorstel kan dan ook zijn om meer in te zetten op deelname via het Jeugdfonds Sport en Cultuur en de meedoenregeling voor kinderen niet verder te verhogen, dan wel te verlagen. Deze meedoenregeling kan dan voor andere doeleinden gebruikt worden bijvoorbeeld een abonnement bij het zwembad, bioscoop, tijdschrift of de aanschaf van een computer of laptop. Meedoen kan op heel veel diverse terreinen.

7.4 Kind en jongeren

Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat met name huishoudens met kinderen tekortkomen. Het advies vanuit het Nibud is: zet met het gemeentelijk armoedebeleid in op huishoudens met kinderen.²¹

In contact met scholen

Armoede bestrijden is geen opdracht van het onderwijs, maar is wel een belangrijk thema in het streven naar gelijke kansen.²² Dit komt ook terug in de Lokale Educatieve agenda. De scholen hebben dus met name een informerende rol. Het is ook van belang dat de scholen goed geïnformeerd worden over de gemeentelijke regelingen. Daarnaast is het onderwijs een belangrijke vindplaats, hier wordt gezamenlijk naar gekeken. De eerste stap is aansluiten bij het Directeurenoverleg in juni 2024 om de verdere stappen uit te werken. Daarnaast is er verbinding met de Gelijke Kansen Alliantie. Van daaruit wordt gekeken om financiële bestaanszekerheid onder de aandacht te brengen bij intern begeleiders op scholen, het ondersteuningsteam Jeugd, GGD en de bibliotheek.

Preventie platform Jeugd

Vanuit het Preventie platform Jeugd is er een werkgroep kind en armoede. In deze werkgroep in samenwerking met de gemeenten Berkelland, Winterswijk, Oost Gelre en Aalten worden diverse onderwerpen besproken en omgezet in concrete acties, zoals een podcast over het worden van 18 jaar en welke financiële zaken je dan allemaal moet regelen. Samenwerking met dit platform is dan ook van belang om specifiek aandacht te besteden aan kinderen en armoede.

Kindpakket

Het kindpakket is bedoeld voor schoolgaande kinderen om mee te kunnen doen met educatie- en school gerelateerde activiteiten. Dit kan gebruikt worden voor de aanschaf van een fiets (van basis- naar voortgezet onderwijs) of kosten voor schoolactiviteiten zoals gymkleding, schooltas en/of buitenschoolse activiteiten. De gemeente stelt vast welke kosten op welk moment of in welk schooljaar vergoed worden. De vraag om bewijsstukken is ook hier van toepassing. De bedragen voor het kindpakket worden geactualiseerd, daarnaast wordt er gekeken naar het uitbreiden van het kindpakket. Aanvullend is er maatwerk mogelijk voor jongeren tot 18 jaar op het MBO, waar door de hoge kosten van de opleiding financiële problemen veroorzaken bij ouders.

Zwemlessen

Uit een onderzoek²³ in de gemeente Aalten haalt maar 7,8% alleen een diploma A. De meeste kinderen halen A+B (46,4%). Met het behalen van het Nationaal Zwemdiploma A laat het kind zien een basisconditie te hebben en de basisvaardigheden te beheersen om op een veilige manier te bewegen en te recreëren in een zwembad

²¹ Commissie Sociaal Minimum (30 juni 2023). *Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum.*

²² [Handreiking: omgaan met armoede op school – Kennisbundel Schouders Eronder](#)

²³ Raadsmededeling 33-2024 Inventarisatie zwemvaardigheid gemeente Aalten

zonder attracties. Een kind kan zich redden als het onverwacht in het water valt.

Bij het Nationaal Zwemdiploma B kan het kind ook op een veilige manier bewegen en recreëren in een zwembad met attracties, zoals een (wildwater)glijbaan, een golfslagbassin en een stroomversnelling, zowel boven als onder water.

Vanuit onze gemeentelijke regelingen wordt alleen zwemles diploma A vergoed. Gezien de bovenstaande uitleg en het onderzoek heeft het halen van diploma A en B prioriteit. Om de inwoners (zowel kinderen als volwassenen) de mogelijkheid te bieden wordt er gekozen om een vast bedrag toe te kennen wat in principe toereikend is voor diploma A en B. Het bedrag wordt rechtstreeks aan het zwembad verstrekt welke deze op de kaart van de deelnemer kunnen zetten. Hierdoor halen we de administratieve last (indienen van facturen) voor de inwoner, het zwembad en de gemeente er tussenuit.

7.5 Actualisatie

Actualiseren bedragen

Uit dossieronderzoek en gesprekken met stakeholders blijkt dat we een divers aanbod aan armoederegelingen hebben, maar de bedragen zijn de afgelopen jaren niet altijd geactualiseerd. Met de herijking van het armoedebeleid willen we de bedragen actualiseren en harmoniseren.

Verhogen inkomensgrens

Ervaring in andere gemeenten leert dat het verhogen van de inkomensgrens niet direct leidt tot een evenredige toename van het aantal aanvragen, omdat de betreffende huishoudens niet gewend zijn om bij de gemeente aan te kloppen en logischerwijs net iets meer mogelijkheden hebben om zelf een oplossing te realiseren. Daarnaast kennen we voor de doelgroep met een inkomen boven de 120% de draagkrachtberekening voor alle gemeentelijke regelingen. Zoals uit dit document blijkt zien we ook zonder uitbreiding van de doelgroep voldoende ruimte voor verbetering. Door een actieve benadering en verhoging van bedragen kunnen we het bereik onder inwoners met het laagste inkomen vergroten en het maatschappelijk effect van de minimaregelingen verbeteren.

8. Financiën

In hoofdstuk 7.2 t/m 7.5 staan voorstellen toegelicht waar we per 1 januari 2025 uitvoering aan willen gaan geven. Door het inzetten op vereenvoudiging en een proactieve benadering (terugdringen niet gebruik) verwachten we een hoger bereik met het armoedebeleid. Dit is uitvoering van bestaand beleid en betreft open einde regelingen (dus geen budgetplafond). De mogelijke (volume-) toename is op voorhand nog lastig in te schatten. Dit zal, waar nodig, bij de tussentijdse (P&C-) rapportages vanaf 2025 worden meegenomen. Ook het doorvoeren van de gewenste actualisatie van de vergoedingen (verstrekkingen), leidt tot een structurele verhoging van het budget voor het armoedebeleid. In het najaar van 2024 komen we met concrete voorstellen en een daarbij behorend financieel kader. Daarbij is het aan het college/raad om hierover te besluiten. Armoedebestrijding (en verbetering van de schuldhulpverlening) staat al jaren hoog op de politieke agenda. Ook het beoogde nieuwe Kabinet heeft dit in het Hoofdlijnenakkoord nog eens benadrukt. Het is nog niet duidelijk wat dit eventueel budgettair betekent voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. Wel is in de meicirculaire 2024 vanaf 2024 structureel budget opgenomen voor betere dienstverlening op het gebied van armoede en schulden. Dit betrekken wij uiteraard bij onze (dekkings-) voorstellen.

Huidig budget 2025	
Budget voor regelingen	€ 842.658
Budget voor subsidierelaties (Jeugdfonds, Voedselbank en Humanitas)	€ 36.303

9. Doorontwikkeling 2025 e.v.

Om armoede en schulden aan te pakken is een domein overstijgende en een lange termijn aanpak van belang. Hierin wordt gekeken welke effecten het armoedebeleid heeft op gezondheid (fysiek en mentaal), onderwijs en het meedoen in de Aaltense samenleving.

In het verbeteren van de financiële bestaanszekerheid van inwoners ligt er met name een verantwoordelijkheid voor het Rijk. De fundamentele herziening van de sociale zekerheid gaat jaren duren. Landelijk zal ook de Wet

proactieve dienstverlening SZW van belang zijn om inwoners proactief te benaderen. Met dit wetsvoorstel kunnen UWV, de SVB en gemeenten proactieve dienstverlening inzetten. Dit betekent dat zij mogen onderzoeken wie waarschijnlijk recht heeft op een uitkering of een andere ondersteunende voorziening, maar deze niet gebruikt. Zij mogen contact opnemen met deze mensen en hen ondersteunen als zij een aanvraag voor een uitkering of voorziening willen doen. Het inzetten op “verborgen armoede” is dan ook een onderwerp die vanuit armoede en schulden meer aandacht gaat krijgen in 2025. We maken hier al een start mee, door het in te zetten op “niet gebruik” van de regelingen.

Er is een relatie tussen armoede, schulden en gezondheid. Dit blijkt ook uit de informatiesheet van Pharos. Het terugdringen van gezondheidsachterstanden wordt al stevig vanuit de gemeente op ingezet, we gaan ons in 2025 daarom ook richten op hoe we deze inwoners hier beter bij gaan ondersteunen.

Doorontwikkeling richting de brede bestaanszekerheid is hierbij van belang. In deze visie zijn al een aantal samenwerkingen met andere beleidsterreinen genoemd, dit gaan we dan verder uitbouwen.

10. Monitoring

Het inzetten op monitoring van het armoedebeleid is van belang om het effect van de gemeentelijke regelingen te kunnen meten. In 2018 is er voor het laatst binnen onze gemeente een minima effectrapportage (MER) uitgevoerd door het Nibud. Met deze rapportage wordt inzichtelijk gemaakt wat de effecten zijn van gemeentelijke regelingen op het huishoudbudget van verschillende groepen inwoners. Het voorstel gaat dan ook zijn om in 2025 opnieuw een MER te laten uitvoeren.

Aanvullend op deze rapportage zal ook het gesprek met inwoners (de werkgroep ‘van ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid’) aangegaan worden wat werkt en wat is de behoefte? Ook de adviezen vanuit de rapportage van de werkgroep die in september 2024 gepresenteerd worden kunnen meegenomen worden in de doorontwikkeling vanaf 2025.

11. Begrippenlijst

Nibud: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting is een onafhankelijk kennis- en adviescentrum op het gebied van huishoudfinanciën.

CBS: Het Centraal Bureau voor de Statistiek is een Nederlandse overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor het publiceren van betrouwbare en samenhangende statistische informatie.

SCP: Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een Nederlands interdepartementaal (voor meerdere ministeries), wetenschappelijk instituut dat sociaal-wetenschappelijk onderzoek verricht. Het SCP rapporteert aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en maatschappelijke en overheidsorganisaties.

CPB: Het Centraal Planbureau levert als onafhankelijk onderzoeksinstituut beleidsrelevante economische analyses en ramingen. Voor beleidsmakers en het bredere publiek vertalen ze wetenschappelijke inzichten naar de dagelijkse beleidspraktijk, waarmee ze feitelijke basis leveren.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: Als een inwoner de gemeentelijke belastingen en heffingen niet kan betalen, kan er een aanvraag voor kwijtschelding ingediend worden. De gemeente bepaalt of er kwijtschelding wordt verstrekt voor de belastingen en heffingen of een deel daarvan. Voor de kwijtschelding gemeentelijke belastingen wordt uitgegaan van 100% van de Participatiewet norm, voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van verruimde normen (netto-ouderdomspensioen). Daarnaast geldt er een afwijkende (in relatie tot de Participatiewet) vermogenstoets.

Gelijke Kansen Alliantie: Kinderen met dezelfde talenten hebben recht op gelijke kansen. Ieder kind moet zich volledig kunnen ontwikkelen. Zijn of haar achtergrond, het opleidingsniveau van ouders of hun financiële situatie mag geen invloed hebben op de schoolprestaties van een kind.

Bijlage Gemeentelijke regelingen

Voor het complete overzicht zie hiervoor de folder Financiële regelingen 2024²⁴, hieronder een korte opsomming.

Regeling	Voor wie	Waarvoor
Meedoenregeling	Inkomen tot 120%, daarboven vindt een draagkrachtberekening plaats, vermogenstoets van toepassing.	Maatschappelijke deelname.
Individuele bijzondere bijstand	Inwoners met bijzondere kosten, draagkracht berekening van het inkomen boven 100%, vermogenstoets van toepassing.	Bijzondere kosten zoals bijvoorbeeld kosten beschermingsbewind, kosten rechtsbijstand, woninginrichting en duurzame gebruiksgoederen.
Bijzondere bijstand zorgkosten	Inwoners met bijzondere zorgkosten, draagkracht berekening van het inkomen boven 120%, vermogenstoets van toepassing, vermogen in de eigen bewoonde woning wordt buiten beschouwing gelaten.	Bijzondere kosten zoals bijvoorbeeld eigen bijdrage CAK, reiskosten specialist, gedeeltelijke vergoeding eigen risico.
Collectieve aanvullende zorgverzekering (Gemeentepolis Menzis)	Inkomen tot 120%, geen vermogenstoets van toepassing.	Zorgverzekering bij Menzis.
Kindpakket	Huishoudens met schoolgaande kinderen met een inkomen tot 120%, daarboven vindt een draagkrachtberekening plaats, vermogenstoets van toepassing.	Kosten voor educatieve activiteiten, die betrekking hebben op minderjarige ten laste komende schoolgaande kinderen.
Bijzondere bijstand voor kosten van het zwemdiploma A	Inkomen tot 120%, daarboven vindt een draagkrachtberekening plaats, vermogenstoets van toepassing. Niet leeftijdsgebonden.	Behalen van het zwemdiploma A.

²⁴ Financiële regelingen in 2024, *inkomensondersteuning voor inwoners met een smalle beurs*

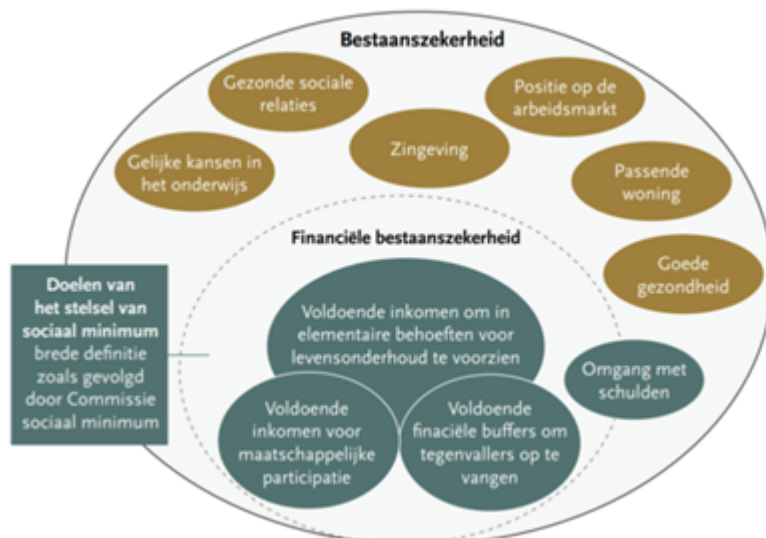
MT-besluit gemeente Aalten

Zaakkenmerk/Onderwerp	Z/24/156817/Herijking armoedebeleid
Verantwoordelijk organisatieonderdeel	A5 Team Mens en Samenleving
Zaakkenmerk/Documentkenmerk	Z/24/156817/D-520614
Vertrouwelijkheid	Openbaar

Toelichting voorstel

Samenvatting	J.C. Wikkerink De Raad heeft in november 2023 gevraagd om een herijking van het armoedebeleid. De opgestelde interne startnotitie is een eerste aanzet richting het herijken van het armoedebeleid. Aansluitend is nu de visie financiële bestaanszekerheid opgesteld. Deze visie vormt de basis voor de verdere herijking van het armoedebeleid. In deze visie worden de landelijke ontwikkelingen beschreven, de huishoudens in beeld gebracht en het gebruik van de huidige gemeentelijke regelingen toegelicht. Daarnaast staan er concrete richtinggevende voorstellen van aanpassingen in die we per 1 januari 2025 willen gaan doorvoeren of nader gaan onderzoeken. Dit dus met het doel van een verdere doorontwikkeling van het gemeentelijk armoedebeleid. Met dit voorstel wordt uw College in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de visie financiële bestaanszekerheid en de verdere processtappen. Daarnaast wordt de gemeenteraad geïnformeerd mede met het oog op de Bestuurlijke Termijnagenda.
Voorgestelde beslispunten	1. Kennisnemen van de interne startnotitie financiële bestaanszekerheid 2. Kennisnemen van de visie financiële bestaanszekerheid 3. Instemmen met de voorgestelde richtinggevende aanpassingen, vooralsnog binnen de huidige financiële kaders. De raad informeren over de herijking van het armoedebeleid 4. De Sociale Raad informeren
Besluit	Akkoord met wijziging

Inleiding	Ons huidige armoedebeleid is in 2016 voor het laatst herzien. De beleidsregels Armoedebeleid zijn in 2022 opnieuw vastgesteld. Hierin is destijds een aantal wijzigingen aangebracht maar dit betreft geen herziening van het brede armoedebeleid. In november 2023 heeft de Raad gevraagd om een herijking van het armoedebeleid. Begin 2024 is eerst een interne startnotitie opgesteld. In deze notitie is in beeld gebracht hoe het armoedebeleid vormgegeven is, met welke stakeholders we te maken hebben en wat de planning voor de herijking van het armoedebeleid is. Vervolgens is de visie financiële bestaanszekerheid opgesteld. In deze visie is de financiële bestaanszekerheid in de gemeente Aalten vanuit meerdere kanten belicht. De financiële bestaanszekerheid is een onderdeel van de brede bestaanszekerheid zoals in onderstaande afbeelding weergegeven.
------------------	--

De herijking van het armoedebeleid is opgedeeld in verschillende fasen. De basis hiervoor is de visie financiële bestaanszekerheid die nu voorligt. In onderstaand schema zijn de verschillende fasen in de herijking van het armoedebeleid weergegeven.

Argumenten

1.1 In de startnotitie is het proces van de herijking van het armoedebeleid beschreven. Deze notitie is afgerond in maart 2024. In de startnotitie is in beeld gebracht hoe het huidige armoedebeleid is vormgegeven. De stakeholders zijn in kaart gebracht en ook het participatief traject (betrekken van de inwoners) is opgestart. Het proces in deze notitie is, gezien de (tijds-)ontwikkelingen, op kleine onderdelen gewijzigd.

2.1 De visie is de basis voor een verdere herijking en doorontwikkeling van het armoedebeleid

In deze visie staan concrete richtinggevend voorstellen beschreven die we willen gaan uitvoeren of nader onderzoeken. Daarnaast is het betrekken van de inwoners bij de doorontwikkeling van het armoedebeleid een belangrijk onderdeel (project van ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid). Dit is vooruitlopend op de Wet versterking participatie op decentraal niveau, aangenomen door de Eerste Kamer op 4 juni jl. Met deze wet wordt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op decentraal niveau verstrekt.

2.2 De visie vormt een basis voor de doorontwikkeling van het armoedebeleid richting (financiële) bestaanszekerheid

Uit de visie blijkt dat we een gemeentelijk armoedebeleid hebben dat zich richt op verschillende doelgroepen. Deze basis is goed maar door alle landelijke en ook gemeentelijke ontwikkelingen is doorontwikkeling op (financiële) bestaanszekerheid van belang. Met deze visie zijn de eerste stappen gezet. In de tweede fase vanaf 2025 zal er een

Minima Effect Rapportage (MER) uitgevoerd worden en het advies van de inwoners meegenomen worden in de doorontwikkeling. Aangezien de financiële bestaanszekerheid een onderdeel is van de brede bestaanszekerheid willen we dit verder door ontwikkelen vanaf 2026.

3.1 In deze visie staan concrete richtinggevende aanpassingen beschreven waar we in de eerste fase op willen gaan inzetten

In de eerste fase gaan we aan de slag met de actualisering van de bedragen, terugdringen niet gebruik, proactieve benadering, inzetten op kinderarmoede (deelname sport/cultuur, zwemlessen en tegemoetkoming schoolkosten) en inzetten op meedoen. Dit leidt tot een herijkt armoedebeleid per 1 januari 2025.

3.2 Het is van belang om de Raad tijdig te informeren over de herijking van het armoedebeleid

De Raad heeft in november 2023 verzocht om een herijking van het armoedebeleid. Met de raadsmededeling informeren we de Raad over de huidige stand van zaken en welke ontwikkelingen gaande zijn. Dit ter voorbereiding op het bestuurlijke besluitvormingstraject van het armoedebeleid in november 2024. In bijgevoegde raadsmededeling staat de visie financiële bestaanszekerheid kort toegelicht. Als bijlagen worden de interne startnotitie en de visie financiële bestaanszekerheid toegevoegd.

4.1 Het is van belang de Sociale Raad mee te nemen in de herijking van het armoedebeleid In september 2024 gaan we de Sociale Raad vragen om een advies uit te brengen over het voorgestelde herijkte armoedebeleid. Het is van belang dat ze tijdig (zie ook onder Participatie) meegenomen worden in de totstandkoming van deze herijking.

Kanttekeningen

2.1 De visie is een ontwikkelstuk

In de doorontwikkeling van financiële bestaanszekerheid kan de visie ook gaandeweg bijgesteld worden

Deze bijstellingen kunnen mede ontstaan door ontwikkelingen vanuit de Rijksoverheid. In het huidige Hoofddlijnenakkoord van het nieuwe Kabinet is financiële bestaanszekerheid benoemd, maar hoe dit vertaald gaat worden naar concrete maatregelen is nog onduidelijk.

3.1 Een financiële doorrekening en concrete (dekkings-) voorstellen worden nog uitgewerkt. In oktober/november 2024 komen er concrete voorstellen waar we vanaf 1 januari 2025 uitvoering aan willen geven. Door het inzetten op vereenvoudiging en een proactieve benadering (terugdringen niet gebruik) verwachten we een hoger bereik met het armoedebeleid. Dit is uitvoering van bestaand beleid en betreft open einde regelingen (dus geen budgetplafond). De mogelijke (volume-) toename is op voorhand nog lastig in te schatten. Dit zal, waar nodig, bij de tussentijdse (P&C-) rapportages vanaf 2025 worden meegenomen. Ook het doorvoeren van de gewenste actualisatie van de vergoedingen (verstrekkingen), leidt tot een structurele verhoging van het budget voor het armoedebeleid. In het najaar van 2024 komen we met concrete voorstellen en een daarbij behorend financieel kader. Daarbij is het aan het college/raad om hierover te besluiten.

Armoedebestrijding (en verbetering van de schuldhulpverlening) staat al jaren hoog op de politieke agenda. Ook het beoogde nieuwe Kabinet heeft dit in het Hoofddlijnenakkoord nog eens benadrukt. Het is nog niet duidelijk wat dit eventueel budgettair betekent voor het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. Wel is in de meicirculaire 2024 vanaf 2024 structureel budget opgenomen voor betere dienstverlening op het gebied van armoede en schulden. Dit betrekken wij uiteraard bij onze (dekkings-) voorstellen.

Huidig budget 2025

Budget voor regelingen	€ 842.658
Budget voor subsidierelaties (Jeugdfonds, Voedselbank en Humanitas)	€ 36.303

Overleg gevoerd met

Intern

Team Mens en Samenleving, Felix Siemes, herijking armoedebeleid, totstandkoming visie financiële bestaanszekerheid.

Team Mens en Samenleving, Fleur Ebbers, ontwikkelingen financiële bestaanszekerheid.

Team Financiën, Henk Jan Wossink, financiële ontwikkelingen, hoofdstuk 8 in de visie.

Team Mens en Samenleving, Wim Wevers en Jaap Scheepers, uitvoering gemeentelijk armoedebeleid

Team Mens en Samenleving, Sietske Kooistra en Daphne Ekelhof, verbanden armoedebeleid en schuldhulpverlening

Team Mens en Samenleving, Danielle Wensink, sociaal domein breed

Team Mens en Samenleving, Julia ten Dolle, Vera Meinen en Esther Teunissen, kinderen en armoede (scholen, jeugd)

Team Communicatie, Jolanda van Eldik, communicatietraject

Extern

Stakeholders en maatschappelijke organisaties zoals benoemd in de interne startnotitie. Laborijn, Figulus Welzijn, Maatschappelijk werk en Sociaal Raadslieden werk (Sensire), Humanitas Thuisadministratie en Formulierenbrigade, Meedoenpact, Voedselbank, Menzis, Zwembad 't Walfort, Bibliotheek (Taalhuis), Directeuren van de Aaltense basisscholen, MEE.

Lokale werkgroep Laaggeletterdheid

Werkgroep Simpel Switchen

Vervolgstappen en planning

- College: 18 juni 2024 (ter kennisname interne startnotitie en visie financiële bestaanszekerheid) gevolgd door een raadsmededeling
- Sociale Raad: vóór 8 oktober 2024 (advies)
- College: 8 oktober 2024
- Beeldvormende Raad: 12 november 2024
- Oordeelsvormende Raad: 19 november 2024
- Raad: 26 november 2024
- Indien gewenst ronde langs de fracties en Sociale Raad in 2025

Participatie

Participatie vindt op verschillende manieren plaats, namelijk:

- Het project van 'ervaringskennis naar een nieuw armoedebeleid'
In dit project nemen 13 inwoners deel in de werkgroep. Deze inwoners hebben zichzelf aangemeld of zijn door een netwerkpartner hier op gewezen. Dit project wordt uitgevoerd onder leiding van Sylvia Heinen (creatief denker) en Martin Pragt (ervaringsdeskundige). Door in gesprek te gaan in de vorm van werksessies komen zij tot een advies aan de gemeente. Dit advies leveren ze begin september 2024 op en gaan we meenemen in de herijking van het armoedebeleid.
- Sociale Raad
Op 22 mei 2024 is de werkgroep Participatie geïnformeerd over de huidige stand van zaken van de herijking van het armoedebeleid. Op 11 september 2024 wordt de herijking van het armoedebeleid nader toegelicht. Vóór 8 oktober 2024 komt de Sociale Raad met een advies over het (nog vast te stellen) herijkte armoedebeleid.
- Jongerenraad
Op 8 juli 2024 informeren en input ophalen als het gaat om jeugd en armoede.
- Commissie Sociaal Domein
Op 8 april en 3 juni 2024 is de Commissie Sociaal Domein geïnformeerd over de herijking van het armoedebeleid, stand van zaken en bestuurlijke planning.

Communicatie

Nadat het College heeft ingestemd met de raadsmededeling (incl. bijlagen) deze verzenden aan de Raad en Sociale Raad.